

УДК 336.64

Журавльова І. В.

zhuiv63@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7341-1183

Researcher ID: JZE-5786-2024

д.е.н., проф., професор кафедри фінансів,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ В СУЧАСНОМУ ВИМІРІ ТА ЇЇ ЕКСПЛЕЙНАРНИЙ БАЗИС

Анотація. Обґрунтована актуальність досліджень теорії фінансової стратегії в умовах глобалізації, технологічних змін, економічної нестабільності та постійно змінюваного бізнес-середовища. Проведений аналіз останніх закордонних досліджень і публікацій щодо особливостей фінансових стратегій в поточному році. Метою дослідження є узагальнення і генерування експлейнарного базису теорії фінансової стратегії сучасному вимірі з урахуванням поточних економічних і геополітичними умова. Розглянуто фінансову стратегію в онтологічному та епістемологічному аспекті. Генезис теорії фінансової стратегії представляє собою еволюцію концепцій та методів управління фінансами суб'єктів підприємництва від простих тактик до комплексних стратегій. Монографічний аналіз наукових джерел дав можливість виокремити кілька етапів розвитку теорії фінансової стратегії, кожен з яких пов'язаний з розвитком економічної думки, технологічними змінами та практичними потребами бізнесу. Експлейнарний базис фінансової стратегії включає в себе основні концепції та методи, які допомагають суб'єктам підприємництва формулювати, реалізовувати та оцінювати свою фінансову політику з метою досягнення довгострокових цілей. Визначений понятійно-категоріальний апарат теорії фінансової стратегії як одну з складових експлейнарного базису. Наведено особливості, які будуть мати елементи фінансової стратегії в залежності від галузі суб'єкта підприємництва. Розкритий теоретичний базис фінансової стратегії, що включає кілька ключових концепцій і моделей, які допомагають розуміти та розробляти стратегії в умовах мінливого бізнес-середовища. Узагальнено методичний інструментарій фінансової стратегії. Сформульовано прикладні положення фінансової стратегії у сучасному вимірі, обумовлені інфляцією і рівнем процентних ставок, цифровізацією фінансової сфери, фінансуванням кібербезпеки, необхідністю дотримуватися принципів концепції стійкого розвитку, гнучкості і адаптивності, стратегічної невизначеності.

Ключові слова: експлейнарний базис, теорія, методичне забезпечення, фінансова стратегія, стратегічна невизначеність.

Zhuravlova Iryna

zhuiv63@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7341-1183

Researcher ID: JZE-5786-2024

Doctor of Economics, Professor, Head of the Finance Department,

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv

FINANCIAL STRATEGY IN THE MODERN DIMENSION AND ITS EXPLANATORY BASIS

Abstract. Reasoned relevance of research on the theory of financial strategy in the conditions of globalization, technological changes, economic instability and constantly changing business environment. An analysis of the latest foreign research and publications on the features of financial strategies in the current year has been carried out. The purpose of the study is to generalize and generate the explanatory basis of the theory of financial strategy in the modern dimension, taking into account the current economic and geopolitical conditions. The financial strategy is considered in the

ontological and epistemological aspect. The genesis of the theory of financial strategy represents the evolution of concepts and methods of financial management of business entities from simple tactics to complex strategies. A monographic analysis of scientific sources made it possible to distinguish several stages of the development of the theory of financial strategy, each of which is related to the development of economic thought, technological changes and practical needs of business. The explanatory basis of financial strategy includes basic concepts and methods that help business entities to formulate, implement and evaluate their financial policy in order to achieve long-term goals. The conceptual and categorical apparatus of the theory of financial strategy is defined as one of the components of the explanatory basis. Features that will have elements of the financial strategy depending on the field of the business entity are given. The theoretical basis of financial strategy is revealed, including several key concepts and models that help to understand and develop strategies in the changing business environment. The methodical tools of the financial strategy are summarized. The applied provisions of the financial strategy in the modern dimension are formulated, due to inflation and the level of interest rates, digitalization of the financial sphere, financing of cyber security, the need to adhere to the principles of the concept of sustainable development, flexibility and adaptability, strategic uncertainty.

Key words: explanatory basis, theory, methodological support, financial strategy, strategic uncertainty.

JEL Classification: G30

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-41-03>

Постановка проблеми. Актуальність досліджень теорії фінансової стратегії зростає в умовах глобалізації, технологічних змін, економічної нестабільності та постійно змінюваного бізнес-середовища. Глобалізація значно впливає на фінансову стратегію організацій, оскільки розширюються ринки, зростає конкуренція і посилюється вплив економічних коливань на міжнародному рівні. Економічні кризи та нестабільність, як, наприклад, пандемія COVID-19, демонструють важливість розробки гнучких фінансових стратегій, здатних реагувати на зовнішні шоки. Швидкі технологічні зміни вимагають від суб'єктів підприємства постійного оновлення своїх фінансових стратегій для забезпечення інновацій та конкурентоспроможності. Цифровізація, розвиток фінтех-рішень та нові бізнес-моделі змінюють підходи до управління фінансами, що робить дослідження в цій галузі надзвичайно важливими. В умовах високої стратегічної невизначеності, суб'єкти підприємства повинні розробляти фінансові стратегії, які включають ефективне управління ризиками. Постійно змінюються ринкові умови та регуляторні вимоги, що впливає на фінансові стратегії. Вивчення цих змін та їх впливу на управління фінансами є важливим для забезпечення відповідності та ефективності стратегій. Фінансова гнучкість стає ключовим фактором успішного довгострокового пла-

нування. Дослідження в цій сфері зосереджуються на розробленні стратегій, які дозволяють організаціям залишатися гнучкими та швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, забезпечуючи стійке зростання та розвиток. Дослідження у сфері фінансової стратегії допомагають розробляти підходи, що забезпечують оптимальне розподілення ресурсів і підвищують фінансову ефективність, що сприяють сталому розвитку та соціальній відповідальності, що є важливим для забезпечення довгострокової стійкості.

Дослідження в цій галузі є важливим для забезпечення ефективного управління фінансами, підтримки конкурентоспроможності та стійкості суб'єктів підприємства. Вони допомагають організаціям адаптуватися до змін, ефективно управляти ресурсами та ризиками, забезпечувати гнучкість і стійкість, а також відповідати на нові виклики, пов'язані з глобалізацією, технологічними змінами та соціальною відповідальністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий науковий результат в цьому напрямку отримані як закордонними, так і вітчизняними вченими, такими, як: Д. Аакер, І. Ансофф, Г. Боуен та Д. Боуен, М. Олсон, М. Портер, І. Бланк, які стали класиками стратегічного управління. Розбудові теорії фінансової стратегії в останнє десятиліття присвячені праці Н. Aguinis [8], А. Henry [12], Н. Karadag

[13], Kaseera G.K. [14], N. Nzewi, M. Onwuka, S.C. Amobi [18], Савчук Л.М., Хринюк О.С. [6], О. Мельник [16].

Останні публікації цього року аналітиків McKinsey, Boston Consulting Group (BCG), Канадського банку щодо теорії фінансової стратегії демонструють той факт, що основна увага приділяється адаптивності та стійкості в умовах економічної невизначеності. Останні дослідження McKinsey дозволяють зробити висновки про важливість прив'язки короткострокових рішень до довгострокових стратегій. Їхня аналітика підкреслює, що фірми, які ефективно розподіляють ресурси для створення довгострокової вартості, як правило, перевершують ті, які зосереджуються лише на короткострокових прибутках. Так, відповідно до аналізу, здійсненого McKinsey компанії із середньою капіталізацією зі зростанням у стратегічній перспективі мають значні можливості для масштабування та підвищення продуктивності, якщо запровадять інноваційні стратегії [19]. В публікаціях обговорюється вирішальна роль бюджетування в розвитку культури обґрунтованості витрат, зростання та інновацій. Цей підхід передбачає обґрунтування всіх витрат, допомагає суб'єктам підприємництва ефективніше управляти витратами та перенаправляти ресурси на інновації та зростання. BCG також висловлює обережний оптимізм серед корпоративних лідерів щодо 2024 року, причому багато хто віддає перевагу управлінню витратами та довгостроковим капіталовкладенням, незважаючи на потенційні глобальні потрясіння [9].

Звіт про фінансову стабільність Банку Канади містить інформацію про вразливість і стійкість канадської фінансової системи. У звіті підкреслюються поточні зусилля щодо пом'якшення інфляції та стабілізації економіки, прогнозується поступове повернення до цільових рівнів інфляції до 2025 року. Така увага до фінансової стабільності має вирішальне значення для формування надійних фінансових стратегій в умовах невизначеності економічного середовища [11].

Ці висновки з останніх публікацій ілюструють тенденцію до збалансування фінансової стабільності зі стратегічним довгостроковим зростанням, підкреслюючи потребу в комплексних та адаптивних фінансових стратегіях у сучасному нестабільному економічному ландшафті.

Постановка завдання. Тому метою статті є узагальнення і генерування експлейнарного базису теорії фінансової стратегії в сучасному вимірі з врахуванням

Виклад основного матеріалу дослідження. Пізнання стратегічного управління фінансовими ресурсами має теоретичну та практичну (прикладну) складові. Практична складова формує інструментальне та методичне знання на основі знання теоретичної складової. Теоретична складова процесу формування знання про фінансову стратегію визначає підходи до формування способів отримання наукового знання. За епістемологічним аспектом теорія фінансової стратегії розглядається як елемент в структурі самого знання, за гносеологічним – її усвідомлення та пізнання, що відображається у різних формах рефлексії суб'єкта та об'єкта пізнання. Онтологічний аспект теорії фінансової стратегії як предметної галузі становить собою її формальний опис (виділених об'єктів, понять, зв'язків з використанням формальних або неформальних засобів), метою якого є створення категорійно-понятійної системи, подання концептуальної системи у вигляді логічної теорії, що означає використання певного синтаксису для представлення знань. Онтологічний та гносеологічний аспекти теорії складають її експлейнарний базис – сукупність теоретичних положень та інструментів, змістовну основу, що використовуються для пояснення досліджуваної предметної області. На думку Ю.С. Погорелова, експлейнарний базис, призначений для якнайповнішого пояснення досліджуваної предметної області, є вужчим за методологічний базис (не містить фактів, ідеалізацій, постулатів та обмежено включає емпіричну основу), але одночасно є гнучкішим та рухливішим. І саме з його створення розпочинається створення методологічного базису будь-якої досліджуваної предметної області [4]. З іншого боку, теорія є цілісним філософським уявленням про закономірності та суттєві зв'язки, що утворюють науку або розділ науки, і виступає як найвища, найбільш розвинута форма наукового пізнання, що розкриває закономірності та суттєві зв'язки певної області дійсності, і включає: вхідну емпіричну основу – закономірності; первинні умовні припущення – аксіоми, постулати та гіпотези, що ідеалізовано описують об'єкт теорії; логіку теорії – множину правил для формування логічного висновку,

які допустимі в межах теорії; методологію, що є вихідною основою пізнання [5]. На думку А.С. Гальчинського, теорія уособлює в собі досягнення сутності об'єкта загалом, його визначальних явищ і процесів, обґрунтуванні понятійного апарату і типології систем та формулювання системних законів [2, с. 12].

Генезис теорії фінансової стратегії представляє собою еволюцію концепцій та методів управління фінансами суб'єктів підприємства від простих тактик до комплексних стратегій. Монографічний аналіз наукових джерел дав можливість виокремити кілька етапів розвитку теорії фінансової стратегії, кожен з яких пов'язаний з розвитком економічної думки, технологічними змінами та практичними потребами бізнесу.

Перший етап характеризується започаткуванням теоретичного підґрунтя фінансової стратегії в надрах класичної економічної теорії (XVIII – XIX століття). А. Сміт обґрунтував важливість вільних ринків і невидимої руки, спрямовуючи економічні ресурси до їх найбільш ефективного використання. Д. Рікардо та К. Маркс внесли суттєвий вклад у розуміння капіталу, прибутку та розподілу ресурсів, що стало фундаментом для наступних теорій управління фінансами, формулювання принципів вільного ринку, мінімізації втручання держави та максимізації прибутку.

Другий етап пов'язаний з появою корпоративних фінансів (XIX – поч. XX ст.). А. Маршалл фокусувався на прийнятті рішень на рівні граничних (маржинальних) витрат і доходів. Дж. М. Кейнс розвинув ідеї про важливість споживання та державного втручання в економіку, що привело до зміни підходів до корпоративного управління та фінансового планування.

Третій етап пов'язаний з розбудовою сучасних теорій фінансів (сер. XX ст. – теперішнє час): теорії принципал-агента М. Дженсена і У. Меклінга (1970-е рр.), яка пояснює конфлікт інтересів між власниками та менеджерами; теорії структури капіталу М. Міллера, Ф. Модільяні (1950-1960 рр.), яка довела, що в ідеальних умовах структура капіталу не впливає на вартість компанії і породила подальші дослідження в області оптимізації структури капіталу; теорії портфельного інвестування Г. Марковича (1952 р.), який розробив концепцію диверсифікації та оптимального портфеля, що стало основою для сучасної теорії управління інвестиціями; тео-

рії співвідношення ризику і доходу інвестицій У. Шарпа (1964 р.), в рамках якої була розроблена модель оцінки доходності капітальних активів, що пов'язує очікувану доходність активу з його ринковим ризиком (бета-коефіцієнт). Розвиток теорії фінансової стратегії на цьому етапі лежить у площині оцінки ризиків і управління капіталом.

Четвертий етап розвитку теорії фінансової стратегії був викликаний фінансовою глобалізацією та технологічними інноваціями (к. XX – поч. XXI ст.). Глобалізація фінансів на сучасному етапі обумовлена збільшенням глобальних потоків капіталу, зростанням міжнародних фінансових ринків і транснаціональних корпорацій, розвитком фінансових інструментів для управління ризиками, а також технологічними інноваціями – впровадженням інформаційних технологій в фінансові бізнес-процеси, розвитком фінтеху та цифрових валют, що привело до нових підходів в управлінні фінансами та стратегіями за допомогою сучасних інструментів і методів і підвищення прозорості та ефективності фінансових бізнес-процесів.

П'ятий новітній етап розвитку теорії фінансової стратегії був обумовлений необхідністю реалізації стійкого розвитку суб'єкта підприємства, враховуючи екологічні, соціальні та управлінські фактори у фінансовій стратегії, досягнення на її основі фінансової гнучкості і адаптивності, інтеграції штучного інтелекту та великих даних для аналізу та прогнозування фінансових показників, розвитку нових фінансових інструментів і платформ для управління капіталом і ризиками. Таким чином, цей етап розвитку теорії фінансової стратегії характеризується комплексністю підходу до управління фінансами, включаючи економічні, соціальні та технологічні аспекти.

За визначенням Ю.С. Погорелова [4], експлейнарний базис є сукупністю теоретичних основ, положень, інструментів, які використовуються для пояснення досліджуваного явища, процесу і є вужчим, але більш гнучким за методологічний базис. Експлейнарний базис фінансової стратегії включає в себе основні концепції та методи, які допомагають суб'єктам підприємства формулювати, реалізовувати та оцінювати свою фінансову політику з метою досягнення довгострокових цілей та максимізації вигід для акціонерів. Ця база охоплює кілька ключових аспектів:

Однією з його складових є понятійно-категоріальний апарат. Базовим поняттям теорії фінансової стратегії є поняття «фінансова стратегія». На думку Н. Nzewi, М. Onwuka, та S. Amobi, суб'єкти підприємництва використовують стратегію як засіб досягнення своїх цілей [18]. Окрім довгострокової мети, стратегія також є детальним планом того, як суб'єкт підприємництва має намір досягти своїх цілей як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Сутність та зміст поняття фінансової стратегії в тематичній літературі визначалось на основі різних підходів, узагальнених в [6] як визначення пріоритетних довгострокових цілей і системи заходів по їх досягненню в області формування фінансових ресурсів, оптимізації структури капіталу та ефективності використання активів, що відповідають загальній концепції розвитку підприємства і забезпечують її реалізацію.

Фінансова стратегія має за мету повне використання активів, включаючи власні основні динамічні здатності, створюючи та зберігаючи явну конкурентну перевагу щодо послуг і продуктів, які суб'єкт підприємництва надає своїм споживачам [14]. А. Henry [12] стверджує, що суб'єкти підприємництва працюють у постійно мінливому середовищі з численними факторами, які впливають на їх щоденну діяльність. Тому, щоб суб'єкт підприємництва справлявся з таким швидкозмінливим і складним бізнес-середовищем, він має застосовувати такий надзвичайно важливий інструмент як фінансова стратегія. Фінансові менеджери добре усвідомлюють зв'язок між змінами та виживанням.

Аналіз наукових джерел свідчить про відсутність єдиного загальноприйнятого підходу до трактування сутності стратегічного управління. Відповідно до S. Direction [10], стратегічне управління можна визначити як сукупність управлінських рішень і дій, які передбачають ефективність суб'єктів підприємництва в довгостроковій перспективі. Стратегічне управління – це процес спрямування зусиль організації на певну ціль або завдання [17], який базується на проведенні моніторингу і як внутрішнього, так і зовнішнього аудиту щодо управління змінами [8]. А в сучасних умовах існування, конкурентоспроможність і фінансова життєздатність суб'єктів підприємництва залежать від того, як вони володіють мистецтвом ефективного

управління змінами [12]. Таким чином, щоб залишатися конкурентоспроможними та досягати успіху в сучасному бізнес-середовищі, суб'єкти підприємництва повинні розробляти та використовувати передові стратегічні інструменти, які спираються на різноманітні фундаментальні дисципліни [13]. Узагальнення наукових джерел дозволяє зробити висновок, що стратегічне управління включає п'ять основних процесів: цілепокладання, стратегічний аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища, формулювання стратегії, реалізацію стратегії, контроль і оцінку фінансової стратегії.

На сучасному етапі формування фінансової стратегії зосереджується на довгострокових стратегіях успішного управління динамічними здатностями та загрозами з огляду на сильні та слабкі сторони суб'єкта підприємництва [8]. Реалізація стратегії – це процес впровадження стратегій у дію суб'єкта підприємництва шляхом виведення короткострокових цілей із довгострокових цілей, а також розроблення оперативних методів. Система менеджменту може використовувати цей метод для визначення конкретних негайних дій, необхідних у ключових функціональних сферах, щоб реалізувати бізнес-стратегію організації на практиці [15]. Оцінка та контроль стратегії – це процес порівняння фактичної результативності із запланованою. Важливою складовою контролю за реалізацією фінансової стратегії є створення систем моніторингу для перевірки результатів впроваджених стратегій, а також для забезпечення зворотного зв'язку, щоб можна було провести необхідні корегування [15].

В систему понятійно-категоріального апарату фінансової стратегії також входять:

цілі бізнесу та місія як слоган, що описує майбутні цілі підприємства та виражає його мету. В якості довгострокових цілей можуть виступати зростання доходів, збільшення ринкової долі, підвищення прибутковості та стійкий розвиток;

стратегічний аналіз – аналітичні процедури, які використовуються для аналізу зовнішнього і внутрішнього середовища суб'єкта підприємництва. Наприклад, SWOT-аналіз – метод, який використовується для оцінки сильних і слабких сторін, можливостей і загроз бізнесу;

фінансове планування та прогнозування – розроблення фінансових планів і бюджетів,

включаючи прогнози доходів, витрат, капітальних витрат і грошових потоків, моделювання різних сценаріїв і стрес-тестування для оцінки стійкості компанії до змін зовнішніх і внутрішніх умов;

стратегічні сценарії – шляхи, якими бізнес може скористатися для досягнення своїх цілей;

управління капіталом – визначення оптимальної структури капіталу, визначення оптимального співвідношення між позиковим і власним капіталом, визначення стратегії залучення капіталу та управління борговими зобов'язаннями;

управління інвестиціями – оцінювання та відбір інвестиційних проектів з використанням методів капітального бюджетування (NPV, IRR, період окупності, аналіз чутливості), розподіл ресурсів між проектами для забезпечення максимальної віддачі на вкладені кошти;

управління ризиками – ідентифікація, оцінка та управління фінансовими та операційними ризиками, застосування інструментів хеджування, страхування та створення резервів для мінімізації потенційних збитків;

управління ліквідністю і оборотним капіталом – підтримка достатнього рівня ліквідності для забезпечення оперативної діяльності, управління запасами, дебіторською та кредиторською заборгованістю для оптимізації оборотного капіталу;

реалізація стратегії – вжиття необхідних заходів для реалізації визначених стратегій;

здатності – формування компетенцій, необхідних суб'єкту підприємництва;

стійкість – забезпечення системи стійкості та інструментів, необхідних підприємству для його забезпечення.

Між елементами фінансової стратегії існують різноманітні зв'язки. Наприклад, бачення та місія визначають майбутні цілі та мету бізнесу. Для досягнення цих цілей визначаються стратегічні цілі та проводиться аналіз ринку. SWOT-аналіз допомагає визначити сильні та слабкі сторони підприємства, можливості та загрози. На основі цієї інформації визначаються стратегічні сценарії.

В залежності від галузі суб'єкта підприємства, елементи фінансової стратегії будуть мати певні особливості. У високотехнологічних суб'єктах підприємства фокус фінансової стратегії буде спрямований на інновації та інвестиції в НДДКР, використання венчурного фінансування для підтримки розвитку, дивер-

сифікацію джерел доходів. Менеджери зосереджуватимуть увагу на застосуванні аналізу чутливості для оцінки впливу технологічних змін на фінансові результати. У виробничих суб'єктах підприємства фінансова стратегія буде націлена перш за все на оптимізацію витрат і управління ефективністю виробничих процесів, впровадження ощадливого виробництва, управління валютними та сировинними ризиками через хеджування та довгострокові контракти. Фінансовий менеджмент фінансових установ зосередить увагу на управлінні кредитними та ринковими ризиками з використанням просунутих моделей ризик-менеджменту.

Другою складовою експлейнарного базису за [4] є теоретичні основи фінансової стратегії. Теорія фінансової стратегії як сукупність знань є комплементарною, тобто містить несхожі або навіть несумісні теорії, концепції менеджменту, економічної теорії, теорії фінансів, фінансового менеджменту, стратегічного управління, праксеології, моделі й точки зору, що відображають різні погляди на цей вид стратегії.

Теоретичний базис фінансової стратегії включає кілька ключових теорій і концепцій, які допомагають розуміти та розробляти фінансові стратегії в умовах мінливого бізнес-середовища.

Приклади методичного забезпечення фінансової стратегії відповідно окремим етапам та застосовуваним концепціям наведено в табл. 2

Крім фундаментальних положень, достатньо повно освітлених сучасними дослідниками, експлейнарний базис містить прикладні. Аналіз джерел [1; 3; 6; 7; 16] дозволив сформулювати прикладні положення фінансової стратегії у сучасному вимірі сьогодення, обумовлені поточними економічними і геополітичними умовами:

1. Суттєвим фактором впливу на фінансову стратегію в поточному періоді слід вважати макроекономічну нестабільність. Можливі рецесії вимагають від фінансових менеджерів підготовки суб'єкта підприємства до різноманітних сценаріїв розвитку подій, впровадження сценарного планування та стрес-тестування фінансових моделей для оцінки фінансової стійкості суб'єкта підприємства в різноманітних економічних умовах

2. При розробленні фінансової стратегії суб'єкту підприємства потрібно врахо-

Таблиця 1

Теоретичне підґрунтя фінансової стратегії

Теорія/концепція, автор	Основні положення
Теорії стратегічного управління	Розглядає, як конкуренція, нові учасники, замітники, влада постачальників та влада покупців створюють стратегічну невизначеність.
Теорія агентських відносин, Майкл Дженсен, Вільям Меклінг	Теорія агентських відносин розглядає конфлікти інтересів між власниками (принципалами) і менеджерами (агентами) компанії. Власники наймають менеджерів для управління компанією, але менеджери можуть мати власні інтереси, які не завжди збігаються з інтересами власників. Теорія агентських відносин фокусується на тому, як зменшити ці конфлікти через механізми стимулювання та контроль. Для реалізації використовуються механізми стимулювання, таких як акціонерні опціони для менеджерів, щоб вирівняти їхні інтереси з інтересами власників.
Теорія ризик-менеджменту, Франк Найт, Гаррі Марковіц	Управління ризиками є невід'ємною частиною фінансової стратегії. Теорія управління ризиками базується на ідентифікації, оцінці та управлінні ризиками, з якими стикається організація. Важливим аспектом є диверсифікація ризиків через створення оптимального портфеля активів. Для мінімізації ризиків може розроблятися стратегія хеджування, використання фінансових інструментів.
Теорія структури капіталу, Франко Модільяні, Мертон Міллер	Теорія структури капіталу розглядає співвідношення боргу та власного капіталу в фінансуванні компанії. Модільяні та Міллер запропонували, що в умовах досконалого ринку структура капіталу не впливає на вартість компанії. В рамках фінансової стратегії здійснюється вибір оптимального співвідношення позикового та власного капіталу здійснюється для мінімізації вартості капіталу.
Теорія реальних опціонів, Стюарт Майерс, Авінаш Діксіт, Роберт Піндік	Теорія реальних опціонів використовує концепцію фінансових опціонів для оцінки інвестиційних проектів в умовах невизначеності. Вона дозволяє суб'єктам підприємництва зберігати гнучкість у прийнятті рішень, відкладаючи інвестиції або змінюючи їхній обсяг залежно від зміни ринкових умов. В рамках фінансової стратегії приймаються інвестиційні рішення з урахуванням можливостей і ризиків, пов'язаних з майбутніми змінами
Теорія динамічних здатностей, Девід Тіс, Гаррі Пісано, Емі Шуен	Концепція динамічних можливостей (dynamic capabilities) описує здатність суб'єктів підприємництва інтегрувати, будувати та перебудовувати внутрішні та зовнішні ресурси для адаптації до змін в бізнес-середовищі. Це дозволяє суб'єктам підприємництва підтримувати конкурентні переваги в умовах швидких змін. Фінансова стратегія розробляється таким чином, щоб швидко реагувати на зміни ринкових умов і впроваджувати інновації
Теорія вартості грошей у часі	Теорія вартості грошей у часі стверджує, що гроші мають різну вартість у різні моменти часу через можливість їхнього інвестування. Ця концепція є основою для оцінки інвестиційних проектів через методи чистої теперішньої вартості (NPV) та внутрішньої норми рентабельності (IRR)
Концепція вартісно-орієнтованого менеджменту, А. Раппорт	Основна мета суб'єкта підприємництва – збільшення вартості для акціонерів використовуючи дисконтований грошовий потік (DCF) і економічну додану вартість (EVA)
Теорія портфельного інвестування	Диверсифікація дозволяє знизити та ризик оптимізувати дохідність інвестиційного портфеля
Теорія асиметричної інформації	Асиметрія інформації між учасниками ринку може привести до неефективності ринку
Теорія синергії	Об'єднання компаній може створити додаткову вартість, що перевищує суму вартості окремих компаній за рахунок синергетичних ефектів
Концепція фінансової гнучкості	Підтримка здатності швидко реагувати на зміну ринкових умов і використовувати можливості для зростання

Джерело: сформовано автором

Методичне забезпечення фінансової стратегії

Теорія , концепція	Інструментарій
Фінансовий аналіз	Коефіцієнтний аналіз: використання фінансових коефіцієнтів для оцінки ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості та ефективності. Порівняльний аналіз: порівняння показників суб'єкта підприємництва з еталонними стандартами і конкурентами.
Концепція вартісно-орієнтованого менеджменту	EVA (Economic Value Added): метод оцінки створення економічної додаткової вартості. DCF (дисконтований грошовий потік): метод оцінки вартості компанії на основі дисконтованих грошових потоків.
Стратегічний менеджмент: А. Ансоф, М. Портер	SWOT-аналіз: оцінка сильних і слабких сторін компанії, а також можливостей і загрози зовнішньому середовищу. Модель п'ять сил Портера. Збалансована система показників (BSC): інтегрована система стратегічного управління, яка зв'язує фінансові та нефінансові показники
Корпоративне управління	Забезпечення прозорості та підчетності через ефективні системи корпоративного управління та дотримання принципів ESG (екологічне, соціальне та корпоративне управління).
Теорія портфельного інвестування	Модель Марковиці: оптимізація портфеля на основі доходності та ризику активів. Модель CAPM (Capital Asset Pricing Model): Оцінка очікуваної доходності активу з урахуванням його систематичного ризику (бета-коефіцієнта)
Ризик менеджмент	Хеджування, страхування, деривативи, створення резервів і диверсифікація
Теорія синергії	Оцінка потенційних вигод від злитих і поглинених
Концепція фінансової гнучкості	Інструменти управління ліквідністю, підтримання резервів, гнучкість в залученні капіталу

Джерело: сформовано автором

увати зростаючий вплив підвищення рівня інфляції і процентних ставок. В сучасних умовах фактор інфляції впливатиме на вартість робочої сили і загальних операційних витрат. В цих умовах важливе розроблення механізмів хеджування, укладання довгострокових контрактів з фіксованими цінами та диверсифікація постачальників для зниження ризику підвищення цін. Підвищення процентних ставок НБУ стає логічним кроком для боротьби з інфляцією. У відповідь суб'єкт підприємництва в своїй фінансовій стратегії повинен передбачити оптимізацію боргового навантаження, укладання договорів з фіксованими цінами і диверсифікацію контрагентів для зниження ризику підвищення цін.

3. Фінансова стратегія на сучасному етапі повинна враховувати лавиноподібну інтеграцію інформаційних технологій – штучного інтелекту, цифровізацію фінансових бізнес-процесів, Big Data. При цьому потужне впровадження інформаційних технологій в фінансовій сфері призводить до збільшення складності і частоти кібератак. Фінансова стратегія повинна формуватися з урахуван-

ням, з одного боку, фінансового забезпечення технологічних інновацій, а з іншого – посилення фінансування заходів з кібербезпеки.

4. Фінансова стратегія в умовах зростання кібератак і загроз безпеці даних повинна враховувати необхідність інвестицій в кіберстрахування, що допоможе захистити від фінансових страт у випадку атак.

5. Фінансова стратегія повинна бути спрямованою на стійкий економічний розвиток і соціальну відповідальність. Економічний розвиток є альтернативою парадигмі економічного зростання, що ігнорує екологічну небезпеку. Впровадження принципів стійкого економічного розвитку в фінансову стратегію, включаючи зниження вуглецевий слід, поліпшення умов праці та забезпечення прозорості управління. Розробка звітності за показниками стійкого економічного розвитку допомагають зміцнити репутацію компанії, що сприятиме покращенню фінансовий результатів.

6. Швидкозмінне ринкове середовище вимагає від суб'єкта підприємництва високої гнучкості. Тому фінансова стратегія повинна містити гнучкі плани, готові до швидкої

адаптації до зовнішніх умов, резервні плани для різних сценаріїв розвитку подій, включаючи песимістичний базовий і оптимістичний. Необхідно оперативнo впроваджувати зміни в фінансову стратегію і бізнес-процеси. Фінансові стратегії на сучасному етапі повинні враховувати стратегічну невизначеність, ідентифікувати її наслідки, бути підготованими до викликів і можливостей сьогодення і майбутнього. Фінансова стратегія повинна містити заходи з управління ризиками, оптимізації структури капіталу, забезпечення достатнього рівня ліквідності.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Генезис теорії фінансової стратегії демонструє еволюцію від простих принципів обліку і управління фінансами до складних моделей і концепцій, що охоплюють широкий спектр факторів. Сучасні теорії та концепції фінансової стратегії продовжують розвиватися, адаптуючись до змін в економіці, технологіях і суспільстві, забезпечуючи компаніям інструменти для ефективного управління своїми фінансовими ресурсами та досягнення довгострокових цілей.

Експлейнарний базис фінансової стратегії включає в себе всесторонній підхід до управління фінансовими ресурсами компанії, спрямований на досягнення стійкого зростання. Його підґрунтя поєднує аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, ретельне фінансове планування, управління ризиками та інвестиціями, а також регулярний контроль та оцінку результатів. Ефективна реалізація фінансової стратегії вимагає застосування сучасних інструментів фінансового аналізу, стратегічного та корпоративного управління.

Теоретичні основи фінансової стратегії охоплюють різні аспекти управління фінансами, включаючи управління ризиками, структурою капіталу, динамічними можливостями та вартості грошей у часі. Розуміння цих теорій та їх застосування дозволяє суб'єктам підприємництва розробляти ефективні фінансові стратегії, що сприяють досягненню їх довгострокових цілей в умовах змінного бізнес-середовища та стратегічної невизначеності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк І.А. Фінансова стратегія підприємства. Київ : Ніка Центр, Ельга, 2010. 720 с.
2. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти. Київ : Либідь, 2006. 312 с.

3. Колосінська М.І., Семенко О.О. Методичний підхід до побудови фінансової стратегії підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/51.pdf

4. Дідик А.М., Погорелов Ю.С. Експлейнарний базис розвитку національної економіки. *Економіка промисловості*. 2022. № 3. С. 92–107.

5. Малярець Л.М. Вимірювання ознак об'єктів в економіці: методологія та практика: наук. вид. Харків : Вид. ХНЕУ, 2006. 384 с.

6. Савчук Л.М., Бандоріна Л.М., Удачина К.О., Савчук Р.В., Усенко М.П. Модель оцінки ефективності реалізації фінансової стратегії підприємства. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2024. № 1 (85). С. 142–153.

7. Хринюк О.С., Крижня В.О. Фінансова стратегія підприємства як головний інструмент його сталого розвитку. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 581–587.

8. Aguinis H., Edwards J.R., Bradley K.J. Improving our understanding of moderation and mediation in strategic management research. *Organizational Research Methods*. 2017. Vol. 20(4). P. 665–685.

9. AI and the Next Wave of Transformation. Global Asset Management Report 2024. URL: <https://www.bcg.com/publications/2024/ai-next-wave-of-transformation>

10. Direction S. Understanding strategy: How the definition of strategy matters for competitive advantage. *Strategic Direction*. 2020. Vol. 36. P. 35–37.

11. Financial Stability Report–2024. URL: <https://www.bankofcanada.ca/2024/05/financial-stability-report-2024/>

12. Henry A. Understanding strategic management. Oxford University Press 2021. 367 p. Strategy & Corporate Finance. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/strategy-and-corporate-finance/our-insights>

13. Karadag H. Financial management challenges in small and medium-sized enterprises: A strategic management approach. *EMAJ: Emerging Markets Journal*. 2015. Vol. 5(1). P. 26–40.

14. Kasera G.K. Strategic management and organizational performance: findings from health institutions in Nairobi County (Doctoral dissertation, United States International University-Africa). 2017. URL: <https://erepo.usiu.ac.ke/bitstream/handle/11732/3548/GEORGE%20KADONDI%20KASERA%20MBA%202017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

15. Khan S.A.R., & Qianli D. Impact of green supply chain management practices on firms' performance: an empirical study from the perspective of Pakistan. *Environmental Science*

and Pollution Research. 2017. Vol. 24(20). P. 16829–16844.

16. Melnyk O., Kushchova T. Enterprise financial strategy formation. *Agrosvit*. 2020. Vol. 1. C. 69–76.

17. Nkemchor E.M., Ezeanolue E.T. Effect Of Strategic Management On Organizational Performance In Tertiary Institution In Delta State, Nigeria. *International Journal of Innovative Social Sciences & Humanities Research*. 2021. Vol. 9(3). P. 75–87.

18. Nzewi H., Onwuka M., Amobi S.C. (2021) Strategic management techniques and performance of plastic industry in anambra state. *UNIZIK Journal of Educational Research and Policy Studies*. Vol. 4. P. 294–307.

19. Strategy & Corporate Finance. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/strategy-and-corporate-finance/our-insights>

REFERENCES

1. Blank, I. A. (2010), *Finansova stratehiia pidpriemstva*, [Financial strategy of the enterprise], Nika Tsent, Elha, Kyiv, Ukraine.

2. Halchynskiy, A. (2006), *Hlobalni transformatsii: kontseptualni alternatyvy. Metodolohichni aspekty*, [Global transformations: conceptual alternatives. Methodological aspects], Lybid, Kyiv, Ukraine.

3. Kolosinska, M. I., Semenکو, O. O. (2019), “A methodical approach to building a company's financial strategy”, *Efektivna ekonomika*, vol. 9, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/51.pdf (accessed July 4, 2024).

4. Didyk, A. M., Pohorielov, Yu. S. (2022), “Explanatory basis for the development of the national economy”, *Ekonomika promyslovost*, vol. 3, pp. 92–107.

5. Maliarets, L. M. (2006), *Vymiriuvannia oznak obektiv v ekonomitsi: metodolohiia ta praktyka*, [Measurement of features of objects in the economy: methodology and practice], Vyd. KhNEU, Kharkiv, Ukraine.

6. Savchuk, L. M., Bandorina, L. M., Udachyna, K. O., Savchuk, R. V., Usenko, M. P. (2024), “A model for evaluating the effectiveness of the implementation of the company's financial strategy”, *Ekonomichniy visnyk Dniprovskoi politekhniki*, vol. 1 (85), pp. 142–153.

7. Khryniuk, O. S., Kryzhnia, V. O. (2018), “The financial strategy of the enterprise as the main tool of its sustainable development”, *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 18, pp. 581–587.

8. Aguinis, H., Edwards, J. R., & Bradley, K. J. (2017), “Improving our understanding of

moderation and mediation in strategic management research”, *Organizational Research Methods*, vol. 20(4), pp. 665–685.

9. “AI and the Next Wave of Transformation. Global Asset Management Report 2024”, (2024), available at: <https://www.bcg.com/publications/2024/ai-next-wave-of-transformation>

10. Direction, S. (2020), “Understanding strategy: How the definition of strategy matters for competitive advantage”, *Strategic Direction*, vol. 36, pp. 35–37.

11. “Financial Stability Report – 2024”, (2024), available at: <https://www.bankofcanada.ca/2024/05/financial-stability-report-2024/>

12. Henry, A., (2021), *Understanding strategic management*. Oxford University Press, UK.

13. Karadag, H., (2015), “Financial management challenges in small and medium-sized enterprises: A strategic management approach”, *EMAJ: Emerging Markets Journal*, vol. 5(1), pp. 26–40.

14. Kasera, G. K., (2017), “*Strategic management and organizational performance: findings from health institutions in Nairobi County*” (Doctoral dissertation, United States International University-Africa), available at: <https://erepo.usiu.ac.ke/bitstream/handle/11732/3548/GEORGE%20KADONDI%20KASERA%20MBA%202017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

15. Khan, S. A. R., & Qianli, D., (2017), “Impact of green supply chain management practices on firms' performance: an empirical study from the perspective of Pakistan”. *Environmental Science and Pollution Research*, vol. 24(20), pp. 16829–16844.

16. Melnyk, O., Kushchova, T. (2020), “Enterprise financial strategy formation”, *Agrosvit*, vol. 1, pp. 69–76.

17. Nkemchor, E. M., & Ezeanolue, E. T. (2021), “Effect Of Strategic Management On Organizational Performance In Tertiary Institution In Delta State, Nigeria”, *International Journal of Innovative Social Sciences & Humanities Research*, vol. 9(3), pp. 75–87.

18. Nzewi, H., Onwuka, M., & Amobi, S. C. (2021), “Strategic management techniques and performance of plastic industry in anambra state”. *UNIZIK Journal of Educational Research and Policy Studies*, vol. 4, pp. 294–307.

19. “Strategy & Corporate Finance”, (2024), available at: <https://www.mckinsey.com/capabilities/strategy-and-corporate-finance/our-insights>

Стаття надійшла до редакції
28 травня 2024 р.